

Toimintasuunnitelma ihmisoikeuksien edistämiseksi sekä syrjinnän ja rasismin torjumiseksi Uppsalan kunnassa

Översiktsplan

Mål och budget

Verksamhetsplaner och affärsplaner

Program

Handlingsplaner och övriga planer

Sisältö

Johdanto.....	3
Tarkoitus.....	4
Laajuus.....	4
Vastuu, toteuttaminen ja levittäminen.....	4
Määritelmä ja käsite.....	4
Nykytilanne	5
Käyttöympäristö järjestelmällisen työn vahvistamiselle.....	6
Tavoitealue 1: Ihmisoikeudet yhteiskuntatoimijan tehtävässä.....	9
Tavoitealue 2: Ihmisoikeudet demokratiatoimijan tehtävässä.....	11
Tavoitealue 3: Ihmisoikeudet hyvinvointitoimijan tehtävässä.....	13
Tavoitealue 4: Ihmisoikeudet työnantajan tehtävässä.....	15
Tavoitealue 5: Kunnan velvollisuus edistää ja suojella kansallisten vähemmistöjen oikeuksien toteutumista..	17
Seuranta.....	19
Viiteasiakirjat.....	19

Johdanto

Kaikki ihmiset syntyvät vapaina ja tasavertaisina arvoltaan ja oikeuksiltaan. Nämä ovat alku sanat YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen ensimmäisessä artiklassa. Euroopan ihmisoikeussopimus (yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi) tehtiin 1950 jäsenmaiden kesken YK:n julistuksen lailla vahvistamiseksi.

Ihmisoikeudet voidaan karkeasti jakaa kansalaisoikeuksiin ja poliittisiin oikeuksiin sekä taloudellisiin, sosiaalisiin ja kulttuurillisiin oikeuksiin. Kansalaisoikeuksiksi ja poliittisiksi oikeuksiksi katsotaan esimerkiksi oikeus elämään, kidutuksen ja mielivaltaisen vapaudenriiston kieltä, syrjinnän kieltä, sananvapaus, oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja oikeus vapaisiin vaaleihin.

Taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuurilliset oikeudet merkitsevät, että ihmisille taataan muun muassa ruoan, veden, asunnon, koulutuksen ja perusterveydenhuoltopalvelujen saanti.

Syrjintäkieltoperiaate on ihmisoikeuksien kulmakivi, koska syrjintä merkitsee oikeuksiin ja ihmisarvoon kohdistuvaa loukkausta. Syrjintäkielto on punaisena lankana kaikissa yleissopimuksissa ihmisoikeuksien suojaamiseksi.

Ruotsissa perustuslait, kuntalaki ja erikoislainsäädäntö sisältävät säännöksiä siitä, miten ihmisoikeuksiin liittyvät velvollisuudet on toteutettava kansallisesti. Esimerkkejä Ruotsin lainsäädännöstä, jolla on suora yhteys ihmisoikeuksiin, ovat perustuslain eri vapaudet ja oikeudet, kuntalain poliittisia tehtäviä koskevat säännökset, hallintolain viranomaisvallankäyttöä koskevat säännökset sekä koululaki, syrjintälaki, sosiaalipalvelulaki, laki eräille toimintaesteisille annettavasta tuesta ja palvelusta, kirjastolaki ja laki kansallisista vähemmistöistä ja vähemmistökielistä.

Vastuuta ihmisoikeuksien kunnioittamisesta, suojelemisesta, toteuttamisesta ja edistämisestä asetetaan useammalla tasolla Ruotsissa. Kansallinen taso on ratkaisevan tärkeä, jotta varmistettaisiin, että Ruotsi täyttää kansalliset ja kansainväliset sitoumuksensa. Samalla näitä sitoumuksia implementoidaan suuressa määrin paikallisella ja alueellisella tasolla.

Oikeus esimerkiksi terveyteen, asuntoon, koulutukseen, työhön, osallisuuteen ja vaikutusvaltaan konkretisoituu kuntien, alueiden ja asukkaiden välisissä suhteissa.

”Ihmisoikeuksilla on suuri vaikutus kaikkeen kunnan toimintaan”.

Ihmisoikeuksilla on suuri vaikutus kaikkeen kunnan toimintaan. Ihmisoikeudet asettavat vaatimuksia sille, mitä kunnan on tarjottava asukkaalleen ja miten kunta ei saa toimia heitä kohtaan. Jos ihmisillä ei ole yhtäläisiä oikeuksia, se vesittää ihmisten tasavertaisuuden periaatetta. Kunta vastaa siitä, että sen asukkailla on yhtäläiset oikeudet ja mahdollisuudet käyttää kunnan tarjoamia palveluita.

Oikeuksia **kunnioitetaan**, kun kansalliset ja paikalliset viranomaiset toimivat aktiivisesti tyydyttääkseen kunkin yksilön ihmisoikeudet eivätkä itse loukkaa kenenkään ihmisoikeuksia. Kunnat ovat esimerkiksi velvollisia huolehtimaan siitä, että oppilaat saavat yhdenvertaiset edellytykset suorittaakseen koulun loppuun.

Oikeuksia **suojellaan**, kun kansalliset ja paikalliset viranomaiset varmistavat, että toiset eivät loukkaa yksityisten henkilöiden oikeuksia eivätkä muulla tavoin estä ketään saamasta oikeuksiaan turvatuiksi. Kuntien on esimerkiksi huolehdittava vanhustenhuollon hyvästä laadusta turvatakseen vanhusten oikeuden parhaaseen mahdolliseen terveyteen. Lisäksi on oltava rutinit seurannalle sekä toimenpiteille loukkausten ja kiusaamisen ehkäisemiseksi työpaikoillamme.

Oikeuksia **edistetään**, kun kansalliset ja paikalliset viranomaiset toimivat järjestelmällisesti ihmisoikeuksien turvaamiseksi. Kuntien on esimerkiksi huolehdittava siitä, että oppilaat eivät loukkaa tai kiusaa toisiaan koulussa ja että alihankkijoillamme on hyvät työehdot työntekijöilleen.

Tarkoitus

Toimintasuunnitelman tarkoituksena on opastaa lautakuntia ja yhtiöiden johtokuntia niiden ihmisoikeuksien kunnioittamisen, suojaamisen ja edistämisen turvaamistyössä. Edelleen tarkoituksena on syrjinnän ja rasismien torjuminen kuvailtujen toimenpidealueiden mukaan kunnallisia, kansallisia ja kansainvälisiä sitoumuksia ja tavoitteita vastaavasti.

Toimintasuunnitelma on laadittu yhteisessä virkamiesvalmistelussa. Se tarkoittaa toimenpiteitä välttämättömiin muutoksiin. Toimenpiteet helpottavat lautakuntia ja yhtiöiden johtokuntia toimintasuunnitelman integroimisessa niiden omaan toiminta-/liikesuunnitelmaan. Täten toimintasuunnitelmalla on selvästi ohjaava vaikutus, ja sen avulla tavoite voidaan saavuttaa nopeammin.

Laajuus

Toimintasuunnitelman piiriin kuuluvat Uppsalan kunnan lautakunnat ja yhtiöiden johtokunnat, ja se on voimassa niille. Toimintasuunnitelma on aktiivinen ohjausasiakirja. Suunnitelman tulee varmistaa työ ihmisoikeuksien turvaamiseksi.

Toimintasuunnitelma perustuu rakenteeseen, jossa työskennellään järjestelmällisesti viidellä tavoitealueella: kunnan rooli yhteiskuntatoimijana, kunnan rooli demokratiatoimijana, kunnan rooli hyvinvointitoimijana, kunnan rooli työnantajana sekä kansallisten vähemmistöjen oikeudet.

Toimintasuunnitelma tarkoittaa alueita, joita kunnassa tarvitsee kehittää ihmisoikeuksien osalta. Kullekin tavoitealueelle on laadittu priorisoitu toimenpide, joka tulee toteuttaa suunnittelukauden aikana. Kokonaisvaltaiset tavoitteet

osoittavat suuntalinjat, joilla luodaan työlle vakautta, pitkäjänteisyyttä ja jatkuvuutta.

Toimintasuunnitelman tulee tukea kuntaa ihmisoikeuksien turvaamiseen liittyvien velvoitteiden täyttämässä ja syrjinnän torjumisessa kaikissa kunnan toimintayksiköissä. Toimintasuunnitelma koskee kaikkia kunnan asukkaita ja sen piiriin kuuluvat kaikki syrjintäperusteet Ruotsin lainsäädännön mukaan: sukupuoli, ikä, toiminnanvajavuus, etnisuus, uskonto tai muu vakaumus, seksuaalinen suuntautuvuus, sukupuolen ylittävä identiteetti tai ilmaisu. Toimintasuunnitelma perustuu myös eurooppalaisen Kaupungit rasismia vastaan-liiton (European Coalition Cities Against Racism) rakenteeseen, 10 kohdan suunnitelmaan.

Toimintasuunnitelma on voimassa ajanjaksolle 2020 – 2024.

Vastuu, toteuttaminen ja levittäminen

Kunnanhallituksella on asiakirjavastuu toimintasuunnitelmasta ja siten se vastaa toimintasuunnitelman toteuttamisesta, koordinoinnista, levittämisestä ja seurannasta.

Määritelmä ja käsite

Antisemitismi

Tarkoittaa juutalaisiin kohdistuvaa ennakkoluuloisuutta ja vihamielisyyttä siksi, että he ovat juutalaisia. Kyse on toisaalta stereotyyppisistä mielikuvista ja myyteistä, toisaalta negatiivisesta suhtautumisesta juutalaisiin ryhmänä.

Afrofobia

Afrofobia on rasismia, joka kohdistuu afrikkalaistaustaisiin ihmisiin. Afrofobia voi ilmetä eri tavalla, kuten loukkaavina puheina, ruumiillisena ahdisteluna, sulkemalla henkilö pois erityisistä tilaisuuksista tai harjoittamalla järjestelmällistä rotusyrjintää esimerkiksi työ- ja asuntomarkkinoilla.

Antiziganismi/romanivastaisuus

Tarkoittaa romanien luonteenomaisuuksiin liittyviä ennakkoluuloja tai romaneihin kansanryhmänä tai romaniväestöön kuuluviin yksilöihin kohdistuvaa rasismia.

Syrjintä

Lakikirjan syrjinnän määritelmä voidaan ilmaista lyhyesti siten, että henkilöä kohdellaan epäsuotuisasti tai loukkaavasti. Epäsuotuisa tai loukkaava kohtelu on myös yhteydessä johonkin näistä seitsemästä syrjintäperusteesta; sukupuoli, ikä, toiminnanvajavuus, etnisyys, uskonto tai muu vakaumus, seksuaalinen suuntautuvuus, sukupuolen ylittävä identiteetti tai ilmaisu.

Hbtq+

On Ruotsissa yleisesti käytössä oleva kirjainyhdistelmä, joka viittaa sekä sukupuoli- että seksuaalivähemmistöihin homot, lesbot, biseksuaalit, transihmiset ja queerit. Plus-merkki viittaa muihin sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin.

Islamofobia

Islamofobia on yhteiskäsitemuslimien ja muslimien kohdistuvalle ennakkoluuloisuudelle ja vihamielisyydelle. Termiä on käytetty vain kymmenisen vuotta, mutta negatiivisella suhtautumisella muslimien suhtautumiseen on vanhat juuret. Monet ja yhä laajemmalle levinneet negatiiviset mielikuvat muslimien ajattelusta ja käyttäytymisestä johtavat syrjintään ja häirintään.

Rasismi

Määrittellään yleensä mielikuviksi ja toiminnoksi, jotka pohjautuvat maailmankuvaan tai ideologiaan, jonka mukaan ihmiset voidaan jaotella eri rotuihin. Laajemmassa merkityksessä se voidaan määrittellä ennakkoluuloiksi, syrjinnäksi tai vihamieliseksi toiminnaksi, joka kohdistetaan toiseen ryhmään kuuluvaan henkilöön, koska omaa ryhmää pidetään ylempiarvoisena.

Oikeudenhaltija ja vastuunkantaja

Käsitteet oikeudenhaltija ja vastuunkantaja kuvastavat oikeuksien ja velvollisuuksien välistä yhteyttä. Oikeusperusteisessa työssä eri toimijoille annetaan erilaiset avainroolit. Vastuunjako on selvä loukatuksi tulleen ihmisen ja vastuussa olevan tahon välillä. Tämä vastuunjako ilmaistaan käsitteillä oikeudenhaltija ja vastuunkantaja. Oikeudenhaltija on pääasiassa yksityinen yksilö ja vastuunkantaja on ensisijaisesti valtio, mutta jatkossa myös valtion viranomaiset ja kunnalliset hallinnot.

Nykytilanne

Kaikkien tasa-arvoisuus on demokratian perusta. Siitä huolimatta ihmisiä kohdellaan vieläkin eri tavoin ja syrjivästi. Syrjintä tarkoittaa, että yksilöä kohdellaan välittömästi tai välillisesti epäsuotuisasti, loukkaavasti ja yksilön toimintavapautta ja valinnan mahdollisuuksia rajoitetaan yhteiskunnan eri osa-alueilla loukkaamalla siten myös hänen yksityisyyttään.

Yhteiskunnassa on ryhmiä, jotka ovat eri ajanjaksoina joutuneet kokemaan erityisen paljon marginalisoivaa syrjintää. Ruotsin historiassa on muun muassa rotubiologian tutkimustyötä, pakkoassimilaatiota, pakkosiirtoja, pakkosterrilisoitintoja, maahantulokieltoja romaneille ja lapsia, jotka otettiin pois vanhemmiltaan, kun he aloittivat koulunkäynnin eivätkä enää saaneet puhua omaa kieltään.

Jotkut ryhmät kokevat yhä joutuvansa syrjinnän ja kiusaamisen kohteeksi. Euroopan neuvoston rasmin ja suvaitsemattomuuden vastainen komissio (ECRI) kehottaa Ruotsia jatkamaan työtä romanien tilanteen parantamiseksi ja pyrkimään aktiivisesti ehkäisemään antiziganismiä. YK:n naisten syrjinnän poistamista käsittelevä komitea on erityisen huolissaan siitä, että saamelaisia naisia ja romaninaisia syrjitään eri tilanteissa. Romanivastaisuuden aiheuttama ulkopuolisuus on yhä osa yhteiskunta-rakennetta ja muutoksen saavuttaminen vaatii aikaa, resursseja ja työpanoksia. Uppsala on vuosina 2016-2020 ollut yksi Ruotsin viidestä kehityskunnasta, jotka osallistuvat romanien osallistamiseen. Täten kunnan erityisenä tehtävänä on ollut lisätä tukitoimia romanien osallistamiseksi eri alueilla, kuten työmarkkinat, koulu, sosiaalipalvelut, kulttuuri sekä parantaa romanien mahdollisuuksia perustaa omia yhdistyksiä. Työ jatkuu tavanomaisen toiminnan puitteissa vuoden 2020 jälkeen. Uhkausten, vihan ja väkivallan riski ei saa estää kansallisiin vähemmistöihin kuuluvia henkilöitä tuomasta avoimesti esille identiteettiään, kieltään ja kulttuuriaan tai ottamasta esille omia kysymyksiään keskusteltaviksi.

Nuoret HBTQ+-henkilöt joutuvat suuremmissa määrin kuin muut nuoret kiusaamisen, uhkausten ja väkivallan kohteeksi. Tämän vuoksi kunta on useamman vuoden ajan panostanut jatkokoulutukseen, sekä peruskoulutuksiin

että diplomikoulutuksiin lisätäkseen tietoutta sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöistä HBTQ+. Panostuksilla pyritään varmistamaan samanarvoinen palvelu kaikille kunnan asukkaille ja luomaan hyvinvoivan työympäristön kunnan työpaikoille.

Rikostenehkäisyneuvosto toteaa, että toimintatavoitteisilla henkilöillä on suurempi vaara joutua loukkausten, väkivallan ja laittomuuksien kohteeksi kuin muilla ihmisillä. Kunnanvaltuuston vuonna 2016 hyväksymällä täyden osallisuuden ohjelmalla kunta on osoittanut selkeästi pyrkivänsä varmistamaan kohderyhmälle paremman turvallisuuden ja paremman kohtelun.

Yhteiskunta kehittyi nykyisin monimutkaisella tavalla. Toisaalta avoimuutta ja osallisuutta on ajan myötä tuettu entistä enemmän, mutta toisaalta monet todistavat samanaikaisesti yhteiskunnan muuttuneen kovemaksi siten, että uhkauksia, väkivaltaa, syrjintää ja rasismia esiintyy entistä selkeämmin. Tämä on ongelma, jolle kunta ei saa kääntää selkäänsä, vaan kunnan kaikkien edustajien on sen sijaan vastattava siitä, että he selkeästi puolustavat oikeudenmukaisuutta ja ihmisoikeuksien suojaamista.

Käyttöympäristö järjestelmällisen työn vahvistamiselle

Uppsalan kunta tukee Agenda 2030:n tavoitteiden ja niiden 17 globaalien kehitys-tavoitteen toteutumista, jotka YK ja maailman maat hyväksyivät syyskuussa 2015.

Yhtenä Agenda 2030:n tavoitteena on, että ”vuoteen 2030 mennessä mahdollistetaan ja toimitaan sen puolesta, että ihmiset ikään, sukupuoleen, toiminnanvajaavuuteen, rotuun, etnisyyteen, alkuperään, uskontoon tai taloudelliseen tai muuhun asemaan katsomatta pääsevät osallistumaan ja vaikuttamaan sosiaaliseen, taloudelliseen ja poliittiseen elämään.”

Ihmisoikeudet koskevat kaikkia ihmisiä. Ihmisen sisäinen arvokkuus ja loukkaamattomuus ovat sen ihmisenäkömyksen ydin, jolle ihmisoikeudet perustuvat. Se tarkoittaa sitä, että kaikkien kunnan työntekijöiden täytyy luottaa ihmisen omaan kykyyn. Kaikkien yksilön saamien tuki-

toimien tulee lisätä hänen voimaantumistaan, ts. yksilön kykyä hallita omaa tilannettaan.

Uppsalan kunnan on oltava avoin ja osallistava kunta, jossa kaikilla ihmisillä on oltava yhtäläiset oikeudet ja mahdollisuudet. Uppsalan on oltava esikuva ihmisoikeuksien suojelutyössä. Julkiselle keskustelulle on oltava tunnusomaisesti avoimuus ja osallisuus.

Ruotsin kunnat ja alueet (SKR) on kehittänyt käyttöympäristön politiikan ja toiminnan kehittämiseksi selventääkseen, mitä ihmisoikeudet merkitsevät paikallisella ja alueellisella tasolla Ruotsissa. Käyttöympäristö perustuu kunnan eri tehtäviin suhteessa kunnan asukkaisiin – tehtävään yhteiskuntatoimijana, demokratia-toimijana, hyvinvointitoimijana sekä työnantajana. Tämän käyttöympäristön pohjalta kunta on laatinut toimintasuunnitelman ihmisoikeustyölleen.

Uppsalan kunnan toimintasuunnitelmassa ihmisoikeuksien edistämiseksi sekä syrjinnän ja rasmin torjumiseksi selvennetään työn suuntausta ja toteutusta. Yksilöä on hänen yhteyksissään kuntaan kohdeltava kunnioittavasti ja loukkaamattomalla tavalla eikä ketään ihmistä saa kohdella toista huonommin sen vuoksi, että hän kuuluu johonkin erityiseen ryhmään. Tämä ilmenee syrjintälain (2008:567) 2 luvun 17 §:stä ja kunnan velvollisuudet perustuvat tähän lakiin.

”Uppsalan kunnan on oltava avoin ja osallistava kunta, jossa kaikilla ihmisillä on oltava yhtäläiset oikeudet ja mahdollisuudet”.

**Tavoitteet, indikaattorit
sekä vastuulliset**

Uppsala

1

Tavoitealue 1: Ihmisoikeudet yhteiskuntatoimijan tehtävässä

Kunnan kaupunkisuunnitteluun, yritysten perustamiseen, infrastruktuuripanostuksiin, työmarkkinapolitiikkaan, kestävän kehityksen suunnitteluun ym. liittyvällä työllä on seurauksia asukkaiden ihmisoikeuksille.

Jos ihmisoikeuksien tulee olla tunnusomaisia kunnalle, on tärkeää, että ihmiset tietävät omat oikeutensa ja myös kunnioittavat toisten oikeuksia. Tämä koskee kaikkia, jotka asuvat työskentelevät ja toimivat kunnassa. Ihmisillä on oikeus saada olla mukana ja vaikuttaa heitä koskeviin päätöksiin. Kyse voi olla esimerkiksi menettelytavoista, priorisoinneista, toimenpiteistä tai tukitoimista. Erityisen tärkeää on varmistaa, että aliedustetut ryhmät saavat esittää mielipiteitään, ja lasten oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa painotetaan erityisesti lasten ja nuorten osallisuuden tärkeyttä.

Toteuttamalla erilaisia kansalaiskeskusteluja ja käyttäjätutkimuksia ja hankkimalla ajankohtaisia tilastotietoja kunta saa pohjatiedot voidakseen arvioida, miten yhtäläisten oikeuksien edistämistyö etenee samalla, kun kunta saa tietoa siitä, mitä on tehtävä niillä alueilla, joilla parannuksia tarvitaan.

Tavoitekuva 2024: Uppsalan kunta on avoin ja läpinäkyvä kunta, jossa kunnan asukkaiden osaaminen ja kokemukset ovat resurssi, jota kunnan on hyödynnettävä.

Tavoitteen saavuttamiseksi lautakuntien ja yhtiöiden johtokuntien on huomioitava,

- että lasten oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti varmistetaan lasten ja nuorten mahdollisuus saada vaikuttaa heitä koskeviin päätöksiin.
- että aloitetaan yhteistyö sellaisten järjestöjen kanssa, jotka edustavat ryhmiä, joilla on erityisen suuri riski joutua rasismiin ja viharikosten kohteeksi.
- että aloitetaan yhteistoiminta toisten viranomaisten ja järjestöjen kanssa syrjinnän, rasismiin ja viharikosten ehkäisemiseksi ja että tähän työhön otetaan mukaan myös henkilöitä, joilla on kokemusta rasismista, mutta jotka ehkä eivät kuulu mihinkään järjestöön.
- että asuntomarkkinoilla ei saa esiintyä minkäänlaista syrjintää.
- että toimitaan laajojen kansalaiskeskustelujen pohjalta ja vaalitaan erityisesti mielipiteiden saamista niiltä ryhmiltä, joilla ei muutoin ole mahdollisuutta esittää mielipiteitään.

Toimenpide	Koordinoija	Osavastuu	Vuodet
Kunnan on sovellettava menetelmiä ja toimintatapoja siten, että aliedustetut ryhmät voivat aina osallistua kansalaiskeskusteluun, kunnan toimintasuunnitelman laatimistyöhön.	Kunnan-hallitus	Kaikki lautakunnat ja yhtiöiden johtokunnat	2020–2024
Indikaattorit			
Kunnassa toteutettujen kansalaiskeskustelujen määrä (vuosittain) ja muodot ja osallistuminen niihin.			
Laadulliset seurannat sille, miten kunta toimii osallistumisen ja osallisuuden edistämiseksi.			

Vallbockal

2

Den 9 september 2018 har du röstat

- **Riksdagen**
Valkrets: Stockholms län
- **Landsstingsfullmäktige i Stockholms län**
Valkrets: Södertälje
- **Kommunfullmäktige i Södertälje**
Valkrets: Södertälje

Din valkrets är: **Vikin**

Din valområde är: **Södertälje 1 Södra-Vårdsholmen**

Ditt nummer i röslängden:

--	--	--	--

Södertälje 1 Södra-Vårdsholmen
Valnämnden i Södertälje kommun
SE-151 89 Södertälje

Tavoitealue 2: Ihmisoikeudet demokratiatoimijan tehtävässä

Ihmisoikeudet on Ruotsissa suojattu ennen kaikkea kolmessa perustuslaissa: hallitusmuoto, painovapausasetus ja sananvapausperustuslaki. Hallitusmuodossa vahvistetaan, että julkista valtaa tulee käyttää kunnioittaen kaikkien ihmisten samanarvoisuutta ja yksittäisen ihmisen vapautta ja arvokkuutta. Hallitusmuotoon sisällytetään myös Euroopan ihmisoikeussopimus (yleis-sopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi) kokonaisuudessaan. Ruotsissa paikallisen demokratian perustan muodostavat poliittiset puolueet. Vapaissa, yleisissä ja salaisissa vaaleissa kansalaiset vaativat vastuuta aikaisemmasta politiikasta ja päättävät, mikä puolue edustaa heitä tulevalla toimikaudella.

Paikallisen demokratian kannalta on tärkeää, että luodaan prosesseja, jotka edistävät demokraattista edustajien valintaa. Yhteiskunta perustuu ihmisten ja ryhmien väliseen luottamukseen. Kunnalla on avainrooli ja suuri vastuu siitä, että ihmisoikeuksien suojaaminen toteutuu käytännössä. On myös tärkeää, että kunta hankkii tietoa muilta toimijoilta, jotka tekevät työtä varmistaakseen ja edistääkseen ihmisoikeuksien suojaamista. Monet kansalaisyhteiskunnan organisaatiot tekevät tärkeää työtä sekä puutteiden näkyville tuomisessa että tuen ja koulutuksen tarjoamisessa erityisissä kysymyksissä, mutta ne toimivat myös yhteistyökumppaneina paikallisella tasolla. Kunnan on tehtävä aktiivista yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan kanssa.

Kunnan on jatkuvasti harjoitettava erityyppistä yhteistyötä vähentääkseen heikommassa asemassa olevien eri ryhmien syrjintää, mutta myös vahvistakseen demokraattista osallistumista. Yhtenä vaiheena ihmisoikeuksien edistämisessä kunnan

on varmistettava, että kaikenlaista kunniaan liittyvää väkivaltaa ja sortoa torjutaan aktiivisesti.

Lisäksi Uppsalan kunta näyttää jatkossakin huomioimalla eri muistopäiviä ja järjestämällä kaupunkikävelyjä, miten erimuotoinen rasismi ja ihmisoikeuksien loukkaukset ovat leimanneet Ruotsia, Uppsalaa ja osia väestöstä historiallisesti.

Tavoitekuva 2024: Kunta on esikuva osallistamisen ja demokratian kehittämistyössä.

Tavoitteen saavuttamiseksi lautakuntien ja yhtiöiden johtokuntien on huomioitava

- että lautakunnan tai johtokunnan hankkimien tietojen saatavuus ja niiden ymmärrettävissä muodossa esittäminen asianomaisille varmistetaan.
- että tiedotusmateriaali ja lomakkeet tarkastetaan syrjinnänvastaisesta näkökulmasta, ja varmistetaan ettei materiaali sisällä stereotyyppisiä kuvauksia.
- että vaalitaan laaja-alaista demokraattista osallistumista, johon sisällytetään aliedustettujen ryhmien osallistuminen.
- että varmistetaan demokratian mekanismit, kuten mielipiteenvapaus, yhdistymis- ja koontumisvapaus, vapaat, yleiset ja salaiset vaalit ja oikeus osallisuuteen.
- että luodaan edellytykset mahdollisuudelle omien päätösten tekijöiden avoimelle tarkastukselle.
- että edistetään kohtaamispaikkojen luomista ihmisille, joilla on erilaiset taustat.

Toimenpide	Koordinoija	Osavastuu	Vuodet
Kunnan on oltava kehityksen kärjessä luottamusta luovan vuoropuhelun ja viestinnän avulla. Kaiken kunnan viestinnän on oltava kaikkien saatavilla, ymmärrettävissä ja käytettävissä. Kunnan on kohdeltava kaikkia ihmisiä kunnioittavasti ja yhdenvertaisesti.	Kunnan-hallitus	Kaikki lautakunnat ja yhtiöiden johtokunnat	2020–2024
Indikaattorit			
Tietoindeksi kunnan verkkosivuille (Kolada, Vertailija, ihmisoikeuksien indikaattorit).			
Tyytyväisyys-vaikutusvalta-indeksi (Kolada, Vertailija, ihmisoikeuksien indikaattorit)			

3

Tavoitealue 3: Ihmisoikeudet hyvinvointitoimijan tehtävässä

Ruotsissa kunnilla on tärkeä merkitys YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurillisia oikeuksia koskevien yleissopimusten toteutumisedellytysten luomisessa. Kyse on esimerkiksi oikeudesta terveyteen, koulutukseen, asuntoon, työhön ja vapaaseen osallistumiseen yhteiskunnan kulttuurielämään.

Joskus voi tuntua siltä, että ihmisoikeuksien toteutustavoitteet ja käytettävissä olevien resurssien rajoitukset ovat ristiriidassa keskenään. On tärkeää ymmärtää, että taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuurilliset oikeudet eivät ole absoluuttisia, vaan ne on sen sijaan muotoiltu tehtäväksi edistää oikeuksien toteutumista ja käyttöä saatavilla olevia resursseja parhaalla mahdollisella tavalla. Ihmisoikeudet muodostavat siten pohjan aktiiviselle työlle, joka voi johtaa laadullisten puutteiden vähenemiseen ja resurssien tehokkaampaan hyödyntämiseen.

Osa kunnan varoista käytetään yksityisten toimijoiden toiminnan tai erityyppisten yhteistyöhankkeiden rahoittamiseen. Se merkitsee sitä, että niissä tapauksissa kunta ohjaa toimintaa sopimuksien ja luvanantomenettelyn välityksellä. Kunnan tulee pyrkiä luomaan menetelmät voidakseen tarkastaa, miten alihankkijat täyttävät niille asetettavat vaatimukset perusluonteisten demokraattisten arvojen ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen osalta.

Tavoitekuva 2024: Uppsalan kunta on avoin ja osallistava kunta, jossa ei ole minkäänlaisia syrjintärakenteita.

Tavoitteen saavuttamiseksi lautakuntien ja yhtiöiden johtokuntien on huomioitava:

- että lautakunnan tai yhtiön tarjoamassa toiminnassa tai palvelussa ei syrjitä ketään.
- että koulun ja esikoulun henkilökuntaa ja oppilaita tuetaan osallistumisessa työhön ihmisoikeuksien suojaamiseksi ja rasismien torjumiseksi.
- että varmistetaan pedagogisen toiminnan järjestäminen siten, että edistetään kaikkien osallistamista.
- että tavoitteena on koulu, jossa ei esiinny rasismia.
- että varmistetaan koulujen käyttöön materiaalia ja menetelmät syrjinnän torjumistyölle ja kaikkien yhdenvertaisuuden vaalimiselle.
- että kaikki saavat mahdollisuuden osallistua kulttuurielämään ja yhdistyselämään.
- että tehdään työtä myös muiden kuin perinteisten perhemuotojen esille ottamiseksi ja näkyvyyden lisäämiseksi.
- että palvelu- ja tavarahankinnoille laaditaan järjestelmät, jotta voitaisiin tarkastaa, täyttävätkö alihankkijat asetetut vaatimukset perusluonteisten demokraattisten arvojen ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen osalta.

Toimenpide	Koordinoija	Osavastuu	Vuodet
Ihmisoikeudet on integroitu lautakuntien ja yhtiöiden johtokuntien toiminta- ja liikesuunnitelmiin. Lautakunnat ja yhtiöiden johtokunnat toteuttavat vuosittain toiminnan seurannan ja tarkastuksen voidakseen raportoida tulokset oikeusnäkökulmasta ja tuodakseen mahdollisen syrjinnän näkyviin.	Kunnanhallitus	Kaikki lautakunnat ja yhtiöiden johtokunnat	2020–2024
Indikaattorit			
Miten suurella osalla (%) toiminta- ja liikesuunnitelmista on vähintään yksi toimintasuunnitelmaan liitetty toimenpide ihmisoikeuksien edistämiseksi sekä syrjinnän ja rasismien torjumiseksi.			
Miten suuri osa (%) lautakunnista ja yhtiöiden johtokunnista on tarkastanut toimintansa oikeusnäkökulmasta katsottuna.			
Indikaattoreita saattaa tarvita täydentää laatututkimuksien tulosten ja edistysaskelten raportointiseksi.			

4

Tavoitealue 4: Ihmisoikeudet työnantajan tehtävässä

Uppsalan kunta on suurin työnantaja alueella. Kunnalla on työnantajana vastuu syrjinnän ennaltaehkäisemisestä ja torjumisesta noudattamalla ajankohtaista lainsäädäntöä. Menestyksellä työ sellaisen organisaatiokulttuurin edistämiseksi, joka perustuu kaikkien ihmisten yhdenvertaisuuteen ja yhtäläisiin oikeuksiin merkitsee myös sitä, että kunnan tavaramerkki houkuttelevana työnantajana vahvistuu. Yhteisen arvopohjan; työn tulosten, yhdessä työskentelyn ja innovatiivisuuden tulee olla tunnusomaisia kaikkien toimintayksiköiden työlle.

Ihmisille on annettava lisää tietoa ihmisoikeuksista. Jotta ihmisoikeustyö voitaisiin toteuttaa, ihmisoikeudet on konkretisoitava ymmärrettävästi. Kyse on siitä, että näytetään, miten ihmisoikeudet ovat osa kunnan toimintaa ja jokapäiväistä käytännön työtä. Siksi kunnan on jatkossakin toteutettava laaja-alaisia koulutus- ja tiedotustoimenpiteitä.

Uppsalan kunnan tulee johdonmukaisesti asiallisia ja ennakkoluulottomia menetelmiä käyttämällä varmistaa, että koko kuntakonsernin puitteissa on edellytykset rekrytointiin syrjimättä ketään. Kokonaisvaltaisesti tarkasteltuna kaikkien kunnan työpaikkojen on oltava syrjintärakenteista vapaita alueita.

Tavoitekuva 2024: Uppsalan kunta on pätevä ihmisoikeuskunta.

Tavoitteen saavuttamiseksi lautakuntien ja yhtiöiden johtokuntien on huomioitava:

- että kunnan työpaikoilla edistetään avointa ja inklusiivista/osallistuvaa ilmapiiriä.
- että toimintarajoitteiset henkilöt voivat saada työpaikkaharjoittelua ja työpaikan.
- että johtajiston sitoutuminen ja osaaminen on tärkeää syrjinnän torjumistyön menestykselle toteutumiselle.
- että käytetään pätevyyteen perustuvaa rekrytointimenetelmää, jotta hakijoita ei syrjittäisi heidän taustansa tai johonkin ryhmään kuulumisen vuoksi.

Toimenpide	Koordinoija	Osavastuu	Vuodet
Kunta varmistaa, että työntekijöillä ja esimiehillä on riittävä pätevyys syrjinnän torjumistyön eteenpäin viemiseksi.	Kunnan-hallitus	Kaikki lautakunnat ja yhtiöiden johtokunnat	2020–2024
Indikaattorit			
Yhteen tai useampaan koulutustoimeen osallistuneiden työntekijöiden ja esimiesten määrä kasvaa alla mainituilla alueilla: Ihmisoikeudet ja oikeuksiin perustuva työtapa, HBTQ+, tasa-arvoisuus, kansallisten vähemmistöjen oikeudet, syrjintälainsäädäntö.			
Edellä mainittua indikaattoria tarvinnee täydentää laatu- ja tutkimuksin siitä, miten esimiehet ja työntekijät soveltavat tietojansa käytännössä.			

5

Tavoitealue 5: Kunnan velvollisuus edistää ja suojella kansallisten vähemmistöjen oikeuksien toteutumista

Ruotsissa on viisi kansallista vähemmistöä: juutalaiset, romanit, saamelaiset, ruotsinsuomalaiset ja tornionlaaksolaiset. Kansalliset vähemmistökielet ovat jiddişi, romani, saame, suomi ja meänkieli. Kansallisille vähemmistöille on yhteistä se, että nämä väestöryhmät ovat asuneet Ruotsissa pitkän aikaa ja niillä on historialliset siteet Ruotsiin. Uppsalan kunnassa asuu, työskentelee ja toimii ihmisiä kaikista kansallisista vähemmistöryhmistä.

Ruotsin vähemmistölain tarkoituksena on suojella kansallisia vähemmistöjä ja antaa tietoa niiden oikeuksista, jotka liittyvät kieleen ja kulttuuriin sekä osallisuuteen ja vaikuttamiseen.

5.1 Oikeus tietoon

Kunta huolehtii siitä, että vähemmistöt saavat tietoa lakimääräisistä oikeuksistaan kaikilla vähemmistökielillä ja ruotsin kielellä. Tiedotus on selkeää ja tiedot ovat helposti saatavilla. Tietoisuus kansallisista vähemmistöistä ja vähemmistölainsäädännöstä on yhä alhaista. Tiedon puute ja syrjintä ovat kansallisiin vähemmistöryhmiin kuuluvien kokemat suurimmat ongelmat yhteyksissä kuntaan. Kunta jatkaa työntekijöiden ja esimiesten kouluttamista vähemmistöjen oikeuksista. Kunnassa kysytään myös esimiesten ja työntekijöiden rekrytoinnin yhteydessä, onko hakijoilla kielitaitoa vähemmistökielissä ja kulttuurituntemusta, mitkä seikat ovat erittäin tärkeitä vanhustenhuollossa ja koulutoiminnassa.

5.2 Oikeus kieleen ja kulttuuriin

Kunnalla on erityinen vastuu kansallisten vähemmistökielten ja -kulttuurien suojelemisesta. Vähemmistökielet, jotka ovat osa Ruotsin kulttuuriperintöä, on säilytettävä ja niitä on kehitettävä elävinä kielinä. Kunnan on kiinnitettävä erityistä huomiota lasten ja nuorten kulttuuri-identiteetin kehitykseen ja oman

vähemmistökielen käyttöön. Kunta varmistaa, että kaikkiin kansallisiin vähemmistöihin kuuluvat lapset saavat äidinkielenopetusta omassa vähemmistökieleessään, jos sitä halutaan. Kunta mahdollistaa kansallisille vähemmistöille kokouksipaikat fyysisesti tai digitaalisesti edistääkseen niiden mahdollisuutta oman kielen ja kulttuurin säilyttämiseen ja kehittämiseen sekä juhlistaa kansallisten vähemmistöjen juhlapäiviä liputtamalla näinä päivinä.

5.3 Oikeus osallisuuteen ja vaikuttamiseen

Kunnan on säännöllisin välein kutsuttava kansalliset vähemmistöt neuvonpitoon antaakseen vähemmistöille mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa niitä koskeviin asioihin. Sama pätee sekä aikuisiin että lapsiin ja nuoriin. Kansallisten vähemmistöjen on saatava vaikuttaa asialistan sisältöön. Neuvonpidot ja vuoropuhelut toteutetaan siinä vaiheessa, kun tuleviin päätöksiin heitä koskevissa asioissa voidaan vaikuttaa, ja se tapahtuu tasa-arvoisella ja luottamuksellisella tavalla.

Ruotsinsuomalaisilla on laajennettu suoja, koska Uppsalan kunta on suomen kielen hallintoaluetta. Se merkitsee sitä, että ruotsinsuomalaisilla kunnan asukkailla on oikeus käyttää suomea, kun he ovat yhteydessä kuntaan, oikeus suomenkieliseen esikoulutoimintaan ja suomenkieliseen vanhustenhuoltoon. Kunta on myös velvollinen tarjoamaan vanhustenhuoltoa vähemmistökielillä jiddişi, meänkieli, romani ja saame, jos kunnalla on kyseisiä kieliä puhuvaa henkilökuntaa.

2016-2020 Uppsalan kunta oli kehityskunta romanien osallistamiselle. Kehityskuntahankkeen puitteissa tehdyssä työssä kyse on ollut tukitoimien lisäämisestä työmarkkinahallinnolle, koulutushallinnolle, kulttuurihallinnolle, sosiaalishallinnolle sekä tuesta romanien kansalaisyhteiskunnalle. Työ jatkuu toimintayksiköiden tavanomaisen toiminnan puitteissa vuoden 2020 jälkeen.

Tavoitekuva 2024: Kunta on Ruotsissa vähemmistöpoliittisen työn kärjessä.

Tavoitteen saavuttamiseksi lautakuntien ja yhtiöiden johtokuntien on huomioitava:

- että toteutetaan toimenpiteitä, joiden avulla kansallisten vähemmistöjen lapset ja nuoret saavat tietoa vähemmistöoikeuksistaan, ja lisätään heidän osallistumistaan kunnan prosesseihin ja neuvonpitoihin.
- että edistetään erityisesti lasten ja nuorten mahdollisuuksia kehittää omaa kulttuuri-identiteettiään kansalliseen vähemmistöön kuuluvana.
- että koulutuslautakunta toteuttaa vuosittain äidinkielenopetuksen laajuuden seurannan kansallisissa vähemmistökielissä.
- että toteutetaan kartoitukset, jotta saataisiin selville, onko kunnalla työntekijöitä, joilla on kielitaitoa kansallisissa vähemmistökielissä, sekä rekrytoinnin yhteydessä kysytään, onko hakijoilla kielitaitoa vähemmistökielissä.

Toimenpide	Koordinoija	Osavastuu	Vuodet
Kunta toteuttaa joka toinen vuosi kielikartoituksia saadakseen yleiskuvan kunnan henkilökunnan kielitaidosta vähemmistökielissä.	Kunnanjohto	Kaikki lautakunnat ja yhtiöiden johtokunnat	2020–2024
Kunnan työntekijöillä ja esimiehillä on riittävästi tietoa vähemmistöpolitiikasta ja he osaavat soveltaa tietojan käytännössä.	Kunnanjohto	Kaikki lautakunnat ja yhtiöiden johtokunnat	2020-2024
Indikaattorit			
Vähemmistökieliä puhuvien työntekijöiden osuus kasvaa.			
Työntekijöiden, jotka ovat hankkineet lisätietoa kansallisten vähemmistöjen oikeuksista tiedotuskanavien, tiedotusvideoiden ja koulutusten avulla, määrä kasvaa.			

Seuranta

Kunnanhallitus vastaa toimintasuunnitelmasta ja sillä on siten kokonaisvaltainen vastuu toimintasuunnitelman seurannasta ja arvioinnista. Kaikkien lautakuntien ja yhtiöiden johtokuntien on vuosittain annettava kunnanhallitukselle selvitys asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi tehdyn työn tuloksista. Kunnanhallitus seuraa vuosittain toimintasuunnitelman toteutumista tavanomaisen ohjelman seurannan yhteydessä. Kunnanhallitus voi tarvittaessa tehdä muutoksia toimintasuunnitelmaan. Tarkistus tapahtuu yhteisessä valmistelussa.

Viiteasiakirjat

- YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen sopimus (1948)
- Agenda 2030
- Euroopan ihmisoikeussopimus (1950), laki Ruotsissa 1995
- YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (2008)
- Yleissopimus lapsen oikeuksista, laki Ruotsissa 2020 (2018:1197)
- Lainsäädäntö, joka koskee kansallisia vähemmistöjä: Laki (2009:724) kansallisista vähemmistöistä, koululaki (2010:800) kielilaki (2009:600) sosiaalipalvelulaki (2001:453), kirjastolaki (2013:801)
- European Coalition of Cities Against Racism (ECCAR), 10 point action plan (2004)
- Kansallinen suunnitelma rasismien, vastaavanlaisen vihamielisyyden ja viharikosten torjumiseksi (2016)
- Hallituksen strategia kansalliselle ihmisoikeustyölle 2016/17:29
- Hallituksen strategia romanien osallistamiseksi 2012-2032
- Uppsalan kunnan Tavoitteet ja budjetti 2020-2024 (KF 2019)
- Uppsalan kunnan turvallisuuden ja varmuuden toimintasuunnitelma (KS 2018)
- Uppsalan kunnan ohjelma naisrauhan loukkausten ja lähisuhdeväkivallan torjumiseksi (KF 2016)
- Ohjelma vajaakuntoisten henkilöiden täydellistä osallistamista varten (KS 2016)
- Työnantajapolitiikka (KF 2012)
- Suuntalinja kansalaisvuoropuhelulle (KS 2017)
- Viestintäpolitiikka (KF 2017)
- Kestävän kehityksen politiikka (KF 2017)
- Uppsalan kunnan työmarkkinapoliittinen ohjelma (KF 2017)
- Uppsalan kunnan lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma (KF2019)
- Uppsalan kunnan sopimus kansalaisyhteiskunnan kanssa (KF 2018)
- Uppsalan kunnan kulttuuripoliittinen ohjelma (KF 2020)

